

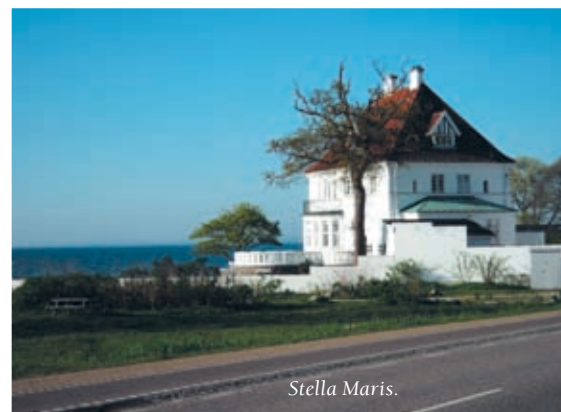

Redningsaktionen af danske jøder under anden verdenskrig

– set fra begivenhedernes centrum
Snekkersten og Helsingør

Fra Snekkersten Kro (Kystens Perle) til højre er der udsigt til Snekkersten Havn til venstre og midt for til Stella Maris, hvor kystpolitiet holdt til.

Stella Maris.

I holocaustmuseet i Washington blev der 1993 opstillet en sejlbåd til minde om redningsindsatsen af de danske jøder i oktober 1943. Den tilhørte bogtrykker Erling Kjær, som-

Erling Kjærs båd Lurifax, som er opstillet på Holocaustmuseet i Washington.

med politiassistent Thormod Larsen var hovedkraften i den illegale modstandsgruppe 'Syklubben', som foretog hovedparten af transporterne over Øresund. Kendt er også Snekkersten-fiskerne. Og Lægehuset i Helsingør, hvor Lone Sommer nu har overtaget min gamle praksis er bygget på den grund, hvor Snekkersten-fiskerne ved Øresund havde deres stejleplads, hvor nettene blev tørret og renset. På grund af den korte afstand til Sverige og (5 km) Hven fandt de fleste overfarter sted her.

Snekkersten Kro var opsamlingssted med kroejeren Thomsen som

koordinator. Der var så mange sejlture, at kroen i folkemunde hed 'færgekroen'.

Kroen brændte senere og blev erstattet af 'Kystens Perle', som i 60-

Øjenklinikken i Helsingør

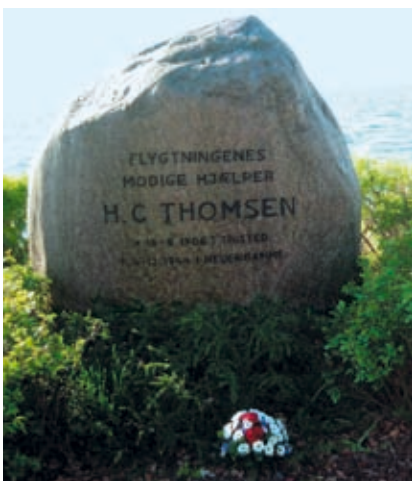

Snekkersten Kro 1943

Kystens Perle 1952

tallet var kendt på begge sider af sundet. Thomsen havde flere hjælpere, blandt andet bryggeridirektør Knud Parkov, Wibroe, den lokale læge Jørgen Gersfelt og mange andre.

Kroejer H.C. Thomsens grav på Strandvejen over for Kystens Perle.

Gestapo Juhl var en dansktalende SS-officer fra Flensborg, som gjorde Nordsjælland usikker for alle. Han var sammen med Kystpolitichef Asbjørn medvirkende til at pågribe hovedparten af de danske jøder, der kom til Theresienstadt. De sørgede for en effektiv lukning af havnen i Gilleleje.

Kroen lå stragetisk godt, fordi kystpolitiet holdt til i en sommerresidens 'Stella Maris' kun en kilometer væk. Herfra kunne retsindede danskere videregive oplysninger, om tyske fartøjer var i nærheden. Det havde også stor betydning, at en tysk flygtning, Otto Bakowski, som telefonmontør kunne bistå med at komme ind på den lokale telefoncentrals krydsfelt, og via en løs ledning

Svend Asbjørn Holten, Kystpolitiet, balancerer med is, som han balancerede på kanten mellem Gestapo og danskere

langt fra telefoncentralen kunne han aflytte og oversætte Gestapos samtaler. På en måde var han for effektiv, fordi Gestapo blev snydt for tit. Når SS'erne nåede frem, var 'fuglen' fløjet. Otto Bakowski blev taget, men kun takket være bombardementet af Gestapohovedkvarteret i Shellhuset, hvor hans sagspapirer fandtes, slap han fri.

Gestapohovedkvarteret Wisborg med hagekorsflag 1945.

Ikke alle var så heldige. Chefen for Kystpolitiet, Svend Asbjørn Holten, senere politimester i Frederikssund havde nemlig et tæt samarbejde med Gestapo-Juhl, en dansktalende SS'er fra Flensborg, som stod for Gestapos modbydeligheder i Helsingørområdet. Da 14 jøder blev fanget i Snekkersten Havn, og 130 blev taget i Gilleleje på kirkens loft og på havnen, var det først og fremmest på grund af kystpolitikets triste og for tjenstivrige indsats med Holten

Georg F. Duckwitz (1904-73) var den tyske diplomat, som under hånden gav oplysning om en forestående aktion mod de danske jøder 1.-2. oktober 1944.

i spidsen. Først på et sent tidspunkt kom Gestapo-Juhl fra Helsingør. Heldigvis blev de tilfangetagne fiskere fra Snekkersten og Gilleleje overgivet til civilretten, hvor dommer Olrik gav dem en efter forholdene meget mild

Flygtninge modtages ved territorialgrænsen af den svenske marine.

straf, 30 dages hæfte. Men kroejeren Thomsen blev tortureret af blandt andet 'Wienerbarnet' på Gestapos lokale hovedkvarter, Wisborg, og døde i Koncentrationslejren Neuengamme i december samme år. Wienerbarnet takkede på denne måde for sit ophold efter 1. verdenskrig, og han blev i øvrigt likvideret i foråret 1945 ved den senere Simon Spies' plads.

Lysene i det neutrale Sverige kunne ses fra det mørklagte Danmark.

Af de 7.500 jøder i Danmark, hvor 6.000 var danske statsborgere, kom hovedparten over sundet til Sverige i løbet af de 14 dage, redningsaktionen

Fiskerbåd med danske kendingsmærker.

varede. Omkring 500 blev taget og deporteret til Theresienstadt, og ikke Auschwitz, som havde betydet den visse død.

Der overlevede ca 95%. Væsentlig mere end i Norge og i Holland. I Norge var der kun 1800 jøder, og de deler en 1800 km lang grænse med Sverige. På trods heraf omkom 40% af de norske jøder og i Holland 70% trods ringe antisemitisme.

Historikerne og Hans Kirchhoff i særdeleshed har fokuseret meget på den tyske ambassadør i København, Georg Duckwitz, som spillede en stor rolle. Den danske rigsbefuldmægtigede Wertner Best og Duckwitz spillede formentlig et dobbeltspil over for fanatikerne i Berlin. 26. september befalede Hitler SS chefen Himmler at intervenere i Danmark, og den 29. september overbragte Duckwitz en tredje og afgørende advarsel til gesandtskabet i Sverige og også den danske socialdemokrat Hans Hedtoft om en forestående aktion den 1. eller 2. oktober. (Den 1. oktober var begyndelsen på det jødiske nytår dette år, Rosh Hashanah). Ved Duckwitz indsats over for den svenske statsminister Albin Hansson fik de danske jøder den 2. oktober fri indrejsetilladelse ved rigsdagsbeslutning.

De tyske tropper fik ordre til ikke at bryde ind, hvis der ikke var nogen, der svarede på de jødiske adresser! Og på andre områder blev den tyske indsats gjort halvhjertet.

Når de danske jøder nåede til svensk territorialfarvand, blev de godt

modtaget af svensk politi. Der var kommet en opblødning af den svenske ellers hårdhændede koajunkturbestemte tyskvenlige neutralitetspolitik. Og jøderne skulle ikke som førud, hjemsendes til Tyskland. I krigens sidste år blev flere allierede fly skudt ned over den nordlige del af Helsingborg (ofrene er begravet ved Pålsjö kyrkogård), da de vendte hjemover fra bombetogter over Königsberg i Østpreussen.

Modtagelsen af de mange flygtninge lå sikkerhedsmæssigt i hænderne på 'polisen i Helsingborg', hvor Carl Palm med kommunen sørgede for koordinationen af logi, mad, medicinsk hjælp.

Blandt de danske og nydanske jøder var der flere kendte videnskabsfolk og læger. Og blandt børnene og de unge flere kommende øjenlæger.

Niels Bohr, havde en jødisk mor, og var i jødisk forstand, som Norn bemærker i artikel på side 23 fuld jøde, men ikke ifølge SS. Niels Bohr og hans hustru kom over fra Københavns Sydhavn med en båd fra Fyrvæsenet, som dagligt kom til territorialgrænsen. Hans børn kom over med en anden båd ledsaget af en medarbejder Hilde Levy, autoradiografiens beskriver. Bohr havde ikke

På Sveasøjlen på havnen i Helsingør takkes for den svenske indsats. I Helsingborg findes et tilsvarende monument.

alene personlige gunde til at flygte, han var jo ønsket i USA som deltager i Manhattan projektet, der skulle ende med atombomben. En anden af Bohrs 'bombeteoretikere' fra Berlin, Lise Meitner, var allerede flygtet til Stockholm, mens Heisenberg som bekendt sad tilbage i Tyskland.

Referencer:
www.oftalmolog.com

Polisintrendent Göte Friberg havde de danske og svenske administratorers tillid. Han skrev 'Stormcentrum Öresund' om tiden. Såvel Palm som Friberg blev hædret for ikke at holde sig strengt til de svenske regler, specielt før riksdagsbeslutningen 2. oktober 1944 om ikke at sende de danske jøder tilbage.

Fra Sveasøjlen (billedhuggeren Mathilius Schack Elo 1947) kan man klart vejr tydeligt se til Helsingborg, 4,5 km væk.

Referencer;

HANS KIRCHHOFF : OKTOBER
1943 SET »FRÅN HINSIDAN« ,DET
SVENSKE UTRIKESDEPARTEMENT
OG JØDEFORFØLGELSERNE I
DANMARK

EN STUDIE I HUMANITÆR
HÆLP OG REALPOLITIK.:

Historisk tidsskrift 97:1, 80-115.
(1997)

Carl Madsen: Vi skrev Loven . Stig
Vendelkærs Forlag. 1968C